

zástavy bez držby jako v Čechách, jakož i v tom, že exekuční řízení v Čechách neobyčejně se rozvinulo.

Některá tato nedopatření a menší vady nijak však neubírají knize ceny jako celku. Autor ukázal tu, že dovede vědecký problém si rozvrhnouti, sebrati s velikou pílí dosavadní literaturu jeho, přímo z pramenů čerpati novou látku, a poznatky takto sebrané dobře rozčleniti i zpracovati. V první části práce zvláště dobře zdařilo se mu vystihnouti celkový vývoj ležení u nás, jeho přenesení z ciziny a přizpůsobení domácím poměrům. Stati ty nutno zařaditi k nejlepším celé knihy; v nich ukázal autor také značnou kritickou schopnost rozboru pramenů. Druhá část neposkytuje autoru tolik příležitosti tuto svou schopnost spekulaci upotřebiti, avšak i tam vhodným roztríděním a systematickým zpracováním látky sebrané ukázal autor nejen velikou pílí, nýbrž i způsobilost jasně právnicky mysliti a se vyjadřovati.

Kapras.

Civilní právo.

Vacek Josef, Naše revoluce a manželství. (2. svazek Knihovny socialisace vědy, v Praze, 1920, str. 105.)

Tento spis vznikl z přednášek v lidových extensích vysokých škol brněnských. Proto je do široka založen, neboť šlo o to, by posluchači z různých vrstev mohli lehce pochopiti projednávaný problém. Sluší uznati, že tato stránka výchovná autorovi zcela se podařila, neboť jeho vývody jsou dobře srozumitelné, třebaž otázky, jež došly řešením, nejsou jednoduché. Líčení je založeno na srovnávání různých zákonodárství ve věcech manželských, i pohybuje se tu autor volně na poli sobě vyvoleném; při tom kritizuje naši manželskou novelu z 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n., naoklik stanoví nové předpisy o rozloučení manželství.

Autor celkem není spokojen řešením našeho zákona; vidí hlavní jeho vadu v tom, že je prespříliš ovládnán revolučním ovzduším a novodobým zákonodárstvím německým, kdežto zákonodárství anglické, francouzské a severoamerické nebylo dostatečně oceáno. Autor sám zásadně hájí nerozlučnost manželství, připouští však výjimečně rozluku tam, kde by přísné dodržení nerozlučnosti se jevilo býti příliš krutým modernímu citění a smýšlení. Tyto výjimky mohou podle něho se týkati pouze oněch případů, kde jeden manžel se prohřešil proti manželským povinnostem tou měrou, že nelze žádati na druhém manželu nevinném, by cítil se vázaným manželským svazkem. Ale kdy takové prohřešení nastalo, má zákon vytknouti taxative; podle autora jsou to případy cizoložství, těžkého ublížení tělesného, těžkého příkoří duševního, odsouzení k zneuctujícímu trestu a zhýralého nebo zpustlého života. Při oboustranném provinění manželů vychází autor od kompensace viny a nedovoluje rozluky. Provinilý manžel může podle autora sice uzavřítí nové manželství po rozluce, ale soud, který vyslovil rozluku, musí by vždy zpředu přesně informovatí nového snoubence provinilého manžela o tom, z jakého důvodu bylo svého času došlo k rozluce právěho

svazku. To by byl ovšem nový úkol soudův, asi těžko přijatelný, třebaš ho autor pokládá sociálně za velmi prospěšný.

Důsledně pak autor připouští přeměnu rozvodu na rozluku pouze tenkrát, byl-li původně rozvod povelzen z důvodů rozlukových. Žádá-li za tuto přeměnu nevinný manžel, bude lze mu vyhověti kdykoli po době, kdy rozvod nabyl právní moci. Provinilý manžel může žádati za přeměnu teprve po uplynutí určité lhůty, n. př. tří let od pravomoci rozvodu. Soud může o této žádosti rozhodnouti teprve po důkladném prozkoumání důvodů, z nichž snad nevinný manžel se vzpírá rozluce; soud nepřihlédne k těmto námitkám, opírají-li se o důvody sociálně nezávažné. Přeměna rozvodu na rozluku tudíž se nepřipouští, kde zákon neuznává možnosti rozluky.

Z těchto poznámek o podstatných návrzích autorových jest jasno, proti kterým ustanovením našeho zákona brojí.

Myslíme, že by vylíčená revolučnost našeho zákona poněkud se zmírnila, kdyby bylo bývalo navázáno na všechny pokusy o reformu manželského práva, činěné ještě za Rakouska, jak o nich referuje Ludwig Wahrmund ve svých Dokumenten zur Geschichte der Eherechtsreform in Oesterreich, 2 díly, v Inomostu, 1908.

Před autorovým spísem vydal výklad o manželské novele Dr. Josef R. Kliment, v Praze, 1919 a patrně současně s autorem psal do »Právnicka« (ročník 59., 1920) rada nejvyššího soudu Antonín Horák své pozoruhodné články: »Zákon rozlukový po roce praxe«. Oba tyto českí autoři kladou důraz na to, že by moderní rozluka měla se různiti podle toho, zdali zůstalo manželství bezdětným nebo zdali v něm byly zrozeny děti, neboť v tomto případě jsou povinnosti starší generace vůči generaci mladší naléhavější a nutnější, než povinnosti manželů bezdětných. Škoda že autor nezaujal nebo nemohl zaujmouti stanoviska k těmto námětům jistě nad míru vážným.

Ovšem víme všichni, že nedocílíme ve věcech reformy manželství nikdy jednoduše ani v literatuře, ani v zákonodárných sborech; zasahujet manželství přespříliš do života jednotlivce a dotýká se tolikerých zájmů různorodých, že mínění přirozené budou se rozcházetí vždy.

Professor H e n n e r.

Stieber Miloslav, Vývoj a právní povaha vlastnickovy hypoteky, str. 247. V Praze 1922 (otisk ze Sborníku věd právních a státních r. XX. a XXI.).

Obsahu, o němž podává jasný obraz přehled na konci spisu, nepodávám a obracím se tudíž ihned k jeho posouzení.

Autor mluví logicky napřed o vývoji, pak o právní povaze vlastnickovy hypoteky. Referent se domnívá, že smí ve svém posudku pořádek obrátiti a promluvíti nejprve o částech práce, které se týkají právní povahy vlastnickovy hypoteky. Při tom arci podotýká, že pokládá za nutné, povšimnouti si jen věcí základních, nedotýká se jednotlivostí.

Za výraz názoru autorova na právní povahu vlastnickovy hypoteky lze podle mínění referentova pokládati tato místa:

str. 233 sl.: Zápisem zástavního práva vytvářuje vlastník nový před-

měť pro právní obchod, který sloužití má jeho úvěru hypotekárnímu. Tento předmět podržuje svou existenci, pokud tato nepomine. Pominouti může jen tím, že se zástavní právo z knih pozemkových vymaže. Předmět ten má svůj právní obsah. Jsa v rukou osoby třetí, opravňuje ji, aby od vlastníka zaplacení zapsané sumy žádala, a nezaplátí-li, z pozemku exekucí si ji vymohla. V obsahu tomto obsažen je tedy dluh (Schuld) a ručení za nezaplacený dluh (Haftung). Obsah tento trvá i v rukou vlastníka, buď že předmět v koloběh právního obchodu nepřišel anebo z něho do rukou jeho se vrátil. Obsah tento je podstatou tohoto předmětu. Jím stal se samostatným. Jest jeho účelem a existencním důvodem. V rukou vlastníka rovná se předmět tento všem jiným věcem, ohledně nichž se mohou zakládati práva. Dá se srovnati se směnkou, kterou chce vydatel její na někoho převésti anebo která se snad na čas v ruce jeho indossací vrátila. Rovná se bankovce, která je v rukou vydávací banky. Rovná se akcií podniku, která od něho vychází a jím se zase nabývá. Předmět tento je tedy jako každá jiná věc, která dotud trvá, dokud zkázy nevezme. Jeho zkázou jest jeho výmaz.

Zápis zůstává stejný, ať je v rukou vlastníka nebo osoby třetí. Účinky jeho jsou však jiné. V rukou vlastníka je to předmět, připravený pro zástavu, jako věc pro zástavní ručení, můžeme tedy říci: předmět zástavní. V rukou osoby třetí je to však věc, která ji dle svého obsahu legitimuje ku právu proti vlastníkovi a pak docela i proti jeho vůli k exekuci na pozemek.«

str. 236 sl.: Tak zv. práva na věci cizí nebo obmezená práva věcná zabírala pro sebe tato oprávnění (sc. oprávnění vězící v právu vlastnickém). Týkala se buď faktické (služebnosti) nebo právní (zástavní právo) dispozice věcí. Vlastník zřizuje tato obmezená práva věcná, činí takto oprávněného jaksi vlastníkem s vlastnickým obsahem pro diviso. Při služebnosti nebo jiném podobném právě lze věci v tom kterém směru užívat. Při zástavním právu lze věc nebo její plody prodati. Běžná právní formulace nevidí ovšem v těchto právech nějakého spoluvlastnictví, ale nebylo tomu tak vždy. V dřívějším německém právu vlastnickými právy se zvala. Ať tedy dnes zovou nebo formulují se jinak, svou povahou jsou dílčími právy vlastnickými. Podle přirozené své povahy staví se toto dílčí právo vlastnické ku vlastnictví různě. Služebnost odejme svůj obsah vlastnictví zcela. Také zástavní právo při vnucené správě. Právo na vnucený prodej zastaveného statku může trvati vedle práva vlastníkova na prodej a vedle oněch jiných práv zástavních, která postupně na zavazeném statku byla zřízena.

Z oprávnění vlastnických má právo zástavní za svůj obsah malou tříšť; právo na prodej pozemku a dispozici jeho plody. Jako vlastnictví má právo i na jejich surrogáty: docílenou kupní cenu. Svou povahou se tu práva tato od sebe neliší. Jen formálně. Prodej a dispozice plody děje se při každém z těchto práv jiným způsobem. Při právu vlastnickém z ruky volně, za spolupůsobení soudu nejvýše jen při dražbě dobrovolné. Při právu zástavním jen dražbou vnucenou, při dispozici

plody nucenou správou. Vlastník při své hypotece práva toho nemá. Z důvodu svého vlastnictví má právo na prodej z ruky volné.«

str. 239 sl.: Vyličená povaha zástavního práva má pro jeho skladbu a jeho poměr k osobní pohledávce důležité důsledky. Zástavní právo převede se tím na jediný typ. Je jím dluh věcný, reální nebo zástavní, na nemovitosti radikovaný (Schuld), za nějž nemovitost tato ručí (Haftung)... Skonstruuje-li nemovitostní právo zástavní na tento typ, mnohé pochybnosti, mnohé nedůslednosti rozřeší se nám samy sebou. Různé druhy něm. zástavního práva ku nemovitostem skupí se nám pouze ve dva, v prostý dluh věcný bez pohledávky a dluh věcný spojený s osobní pohledávkou. Prostého dluhu věcného jsou pak dva způsoby, dluh pozemkový a reálný (rentový?) Dluh věcný spojený s pohledávkou jest buď hypoteka nebo pojišťovací hypoteka.

Hypoteku, ať již obyčejnou nebo pojišťovací, charakterisuje tedy dvojice dluhů, dluh věcný a osobní. Spojení jich sprostředkovává z pravidla dlužník a vlastník v jedné osobě. Nad to je tu ještě svazek mezi těmito dvěma dluhy, které činí jeden dluh závislým na dluhu druhém. Je tu spjitost, která upomíná na zástavní právo simultání.«

K tomu poznamenávám: Naše doba se vyznamenává vytrvalou snahou objasniti si ve všeobecné právní vědě povahu právního řádu a pojmy, se kterými se setkáváme v právních rádech, na př. pojmy subjektivního práva a jeho jednotlivých druhů. Hledíme-li k významným věcem nám blízkým, slušelo by jmenovati Thonův spis Rechtsnorm und subjectives Recht (1878), od něhož vede cesta, a to tuším dosti přímá, k teorii, která sama sebe nazývá teorií normativní a jež zejména přispěla mnohým k objasnění právní normy a právní povinnosti. Křivdou by bylo nevpomenouti rektorátní řeči B i n d e r o v y (Rechtsnorm und Rechtspflicht 1912), jež učinil prudký útok na pojem právní povinnosti, právě tak jako theorie normativní (třeba že snad tato theorie »panující nauku« pokládá za fenomen příliš jednoduchý) útočí na jinakou juristickou výzbroj převzatou po předcích. Pokud se týká B i n d e r a, je věc zajímavá tím spíše, že podrobuje rozboru pojmy dluhu (dlužnické povinnosti) a ručení.

Zdá se mně nezbytno, aby každý, kdo přikročí ke konstrukci důležitých právních poměrů, se vypořádá s těmito naukami hluboko pronikajícími.

Obracím-li se po tomto úvodu k posuzované práci, jsem pevně přesvědčen, že kritické posouzení toho, co z výsledků, ke kterým dospěla všeobecná právní věda, přiléhá k thematicu S t i e b r o v a spisu, by musilo otrásti konstrukci zvolenou na str. 236 sl., 239 sl., a že by se také objevilo, že měli pravdu římsští právníci, když vyslovili větu, že usus fructus non est pars domini.

Passus citovaný ze str. 233 sl. vyslovuje zřetelně princip, který jsme uvykli na rozdíl od tak zv. principu intabulačního nazývati principem formální povahy knihovního zápisu. Přiznávám, že v užším rámci, v jakém je tu vysloven, t. j. hledíc k právu zástavnímu a k některým stránkám onoho principu (t. j. zapíše-li se zástavní právo, vzniká,*)

a to buď jako právo zástavní, pojišťující pohledávku nebo jako hypoteka vlastnickova), zdá se tento princip snesitelný, aspoň de lege ferenda. Ale vnucuje se otázka, zdali má stejný princip důsledně platit i po jinakých stránkách (zástavní právo zaniká, bylo-li vymazáno, třeba neplatně; sr. na str. 234 slova: Jeho zkázou jest jeho výmaz) a pokud se týká knihovních zápisů jiných (byl povolen vklad převodu vlastnického práva podle falešných listin). Nedojdeme-li zde k odpovědi kladné, pozbývá po mém soudě argumentace spatřující v onom principu formální povahy knihovního zápisu znamenitou vymoženost, valně na své přesvědčivosti.

I jinou závažnou pochybnost ve mně budí Stiebrova kniha. Hojně se v ní kladou proti sobě názory romanistické a germanistické, a neklamují se, jsou romanisté leckde častováni slušnou klávkou despektu (sr. na př. str. 131: od romanistických konservativců, kteří plnili panskou sněmovnu, vyšlo povždy jen tořso; pak passim zmínka o romanistických přežitcích).

Referent je jistě dalek názoru, že římské právo, jak se nám dochovalo, zejména v kodifikaci Justinianově, je naveskrz dokonalé, že rozvoj sociálního života ve středověku a novověku si nevyžádal právních forem nových a že instituce zavedené ve středověku a novověku neznamenaají leckdy znamenitý pokrok. Než srovnáváme-li hojně nejasnosti a nejasnosti středověkého, ba i novověkého ducha právníckého a jeho malou schopnost přizpůsobiti prostředek účelu, se vzácným smyslem římských právníků pro požadavky sociálního života (arci jim soudobého) a s jejich technickou vyspělostí; zdá se mně nezbytno, všude tam, kde se zabýváme středověkými právními prameny, posuzejeme neřímské právní formy a pro ně se vyslovujeme, uvědomiti si jasně tvůrčí síly sociálního života, které ženou k novým právním formám a zkoumati pečlivě, zdali vytvořené právní formy jsou těmto tvůrčím silám adekvátní. Neslušíť zapomínati jedné věci, o níž má referent povědomost ze svých studií o historii práva. Leckterým germanistům lze činiti výtku, že v patriotické snaze naproti římskému právu postaviti rovnocenné právo německé, nejen prohlašovali leccos, co německým nebylo, za takové, nýbrž i že s radostí konstatovali odchylky středověkých právních pramenů od práva římského, vysvětlitelné slabým právníckým umem a věděním autorů opírajících se o římské prameny,**) aby vytkli antithesou mezi právem římským a německým. Netvrdím arci, že by Stieber požadavku výše vysloveného byl vůbec nedbal (sr. na př. výklady na str. 176 sl.), ale nenalézám v knize jasného a přesvědčivého pojednání

*) Že věc je míněna takto a že tedy zástavní právo vznikne i tak zv. neplatným zápisem (nejde jen o případnosti, ve kterých není pohledávky, nýbrž i o případnosti, ve kterých se zápis provedl třeba podle falešných listin), vychází, tuším, z výkladů na str. 136.

**) Sr. k tomu moje Základy theorie mezinárodního práva soukromého str. 210 sl.

o tom, co bych nazval důvodem či motivací vlastníkovy hypoteky a jednotlivých jejích projevů a forem.

Obracím se k dílu prvému. O §§ 1—10 jest podotknouti, že autor zasluhuje obdivu za péči, jakou věnoval prozkoumání látky, jež se vyznamenává všemi nepřeknými vlastnostmi výše vzpomenutými: nejasností, terminologickou nepřesností a také nepatrnou schopností těch, kdo ji vytvořili. S neúmornou pílí řadí za sebou právní prameny, literární projevy a soudní rozhodnutí z různých koutů Evropy, aby dal před očima čtenářů vzniknouti obrazu toho, co jest historickým základem instituce, jež se v naší době nazývá vlastníkovou hypotékou.

Pozornost referentovu lákají v tomto prvém díle zejména §§y poslední, t. j. rozbor ustanovení třetí novely a vlastníková hypotéka československá, t. j. ustanovení navržená pro připravovaný obč. zák. československý.

Co do prvního thematic, lze vytknouti všeobecně, že tato partie knihy Stiebrovy je jistě jednou z nejdůkladnějších prací o ustanoveních, o která běží. Vyniká zejména pečlivou úvahou o souvislostech oněch ustanovení s právem exkučním a knihovním. Dodati jest, že zajímavé souvislosti jsou i pokud se týká §§ 45 sl. nov. III. O celkovém rázu výkladů bylo by poznamenati ještě toto: Jak bylo naznačeno, jest autor příkře proti autoru novely, Scheyovi, pokládaje jeho dílo za torso vyšlé z ducha konservativního romanismu. Že proto kárá ustanovení redigovaná Scheyem a jejich snahu vtisknouti disposičnímu právu hypotekárnímu ráz oprávnění prozatímního, je snadno pochopitelné. Nepřekvapuje ani, že leckdy pokládá nutným odchýliti se od zákonného textu. Ale v těchto případech, jak se mně zdá, není argumentace dosti podrobná a přesvědčivá. O některých pochybnostech, které tu mám, a to jak pokud se týká výkladu práva novelového, tak pokud se týká návrhů pro československý zákoník, budu míti bohdá příležitost vysloviti se při druhém čtení chystané revise, až mně budou lépe známy motivy, proč tak a nejinak věc se vykládá a formuluje. O jiných pochybnostech lze se zmíniti již zde:

Ke str. 135: Všeobecný pasus, že § 47 kn. ř. nesouhlasí s novým právem, je mýlivý. § 47 má všeobecnou povahu, a bylo by jen, pokud jest základní názor Stiebrův pokládati správným, připojiti zvláštní ustanovení o zápisu práva zástavního.

Ke str. 147: Přes podané výklady o zbytkových hypotékách nemohu se sprátemi s tvrzením, že by ustanovení nebylo potřebí doplniti. Tomu nechť slouží tento příklad: Na nemovitosti vážne hypotekární právo k pojištění pohledávky per 100.000 Kč pro A. 50.000 Kč bylo zhlazeno a hypotekární právo spojeno s novou pohledávkou osoby B. Připustmež, že pořad je nyní A (I), pak B (II). Z pohledávky osoby A se zhladí dalších 25.000 Kč a uvolněné hypotekární právo se spojí s novou pohledávkou per 25.000 Kč pro C. Je pořad nyní A, B, C, či A, C, B? C se přece octl v rámci daném č. I.

Ke str. 133 a p. 318: Pomíjím případnosti asi málo praktické, že pohledávka nějaké osoby bude zhlazena a hypotekární právo spojeno

se stejnou pohledávkou téže osoby. Jde-li o případnost jiné, mám za to, že uvolněné právo hypotekární lze spojit s novou pohledávkou jen podle dvou listin a to 1. Kvitance nebo jiné listiny, prokazující zánik pohledávky; 2. listiny o zastavení objektu v uvolněném pořadí. Dlužní list o nové pohledávce bez zástavního svolení jistě nestačí (sr. § 36 kn. ř., § 451 obč. zák.). Zástavní právo arci v knihách jest, ale soudu musí býti prokázáno vkladnou listinou, že toto zástavní právo má posloužiti k pojištění pohledávky, která je v dlužním úpise vysvědčena.

K e s t r. 166: Tvrzení, že se §§ 54 a 56 odst. 1. věta 1. nevztahují k § 37 III. nov., je jistě hodno diskuse. Ale hledíc k tomu, že poznámka, okteré mluví § 37, je jistě poznámkou pořadu, třeba zvláště upravenou a k tomu, že §§ 54, 56 pořádají věc velmi účelně, bylo by thési, že při výhradě pořadu se usnesení s takovým významem (jaký je vysloven v § 56) nevyskytuje, přece jen oprítí nějakými důvody.

K e s t r. 184: Autor vyslovuje domněnku, že § 53 odst. 2 kn. ř., pokud se týká poznámky zamýšleného výmazu hypotekární pohledávky, zůstal při redakci třetí novely nezměněn jen opomenutím. Navrhuje pak pro československý obč. zák., aby se v § 53 odst. 2 vypustila slova »oder Löschung«, a aby se připojil tento odstavec: »S těmito účinky může také vlastník žádati za poznámku zamýšleného výmazu pohledávky některého věřitele.« Připouštím, že se ona slova, jejichž škrt se navrhuje, nesnášejí s disposičním právem vlastníkovým, ale co se navrhuje, je v těžším ještě sporu s právní posicí hypotekárního věřitele. Poznámka pořadu, kterou by si vymohl vlastník, jak toho návrh dopouští, bránila by hypotekárnímu věřiteli, aby hypotekární právo postoupil nebo zřídil právo nadzástavní. Poznámku zamýšleného výmazu bylo by zřejmě povoliti, jen když za ni žádají zástavní věřitel i vlastník, resp. držíme-li se obdoby, kterou dává § 45 nov. III., když za ni žádá hypotekární věřitel a vlastník přivolí. K.

Démontés Emile, L'acti on ad exhibendum en droit moderne. R. Barrillier 1922. Str. 290.

Tímto heslem se míní edice listin v procesu. Věc se chápe tak, že stará actio ad exhibendum se zachovala jako nárok na pomoc, kterou jiné osoby jsou povinny poskytnouti při důkaze, tím že předloží listiny, které mají v rukou.

Pojednání je věnováno právu francouzskému (str. 118—242), v němž pozitivní ustanovení jsou dosti chuda a těžisko je v rozhodnutích soudních. Než pracuje se na srovnávacím základě (str. 20—117). Zkoumání se obrací k právům velmi četným, čímž arci se stává, že, jak zhusta bývá, přehled a výklad toho či onoho práva jsou trochu zběžné.

Zajímavá je poslední část (str. 238 sl.), vysvětlitelná v právu francouzském, jež, jak pověděno, obsahuje o věci jen ustanovení kusá. Autor se táže po důvodech, proč rozhodnutí, ke kterým dospěl, jest pokládati za spravedlivá, čili, jak praví doslovně, jde mu o to, determiner le fondement rationnel du droit à la preuve après en avoir étudié les applications matérielles (str. 239).

Odmítnuv přísně individualistické i kolektivistické theorie práva (není bez zajímavosti, že tam v p. 1 na str. 244 se vyskytuje myšlenka, kterou vyslovil Kallab Sb. v. pr. i st. 19. str. 133 v posudku Weyrových Základů), dospívá k thési, že idea práva je rovnováha, soulad mezi zájmy individua a společnosti (str. 254). V právu důkazovém se mu jeví tato idea souladu tak, že vedle zájmu žalobcova na tom, aby se jeho tvrzení objevilo správným, jeho subjektivní právo se zachovalo, stojí zájem společnosti na pravdě, spravedlnosti, slušnosti a bezelstnosti, resp. proti zájmu jiného individua (žalovaného) na zachování tajemství (str. 256), stojí společenské zájmy výše vzpomenuté. Právo důkazové je povoláno určití hranice ochrany těchto zájmů. Autor míní, že v těchto otázkách plných rozdílů a nuancí je nejlépe rozhodnutí přenechati diskreci soudu. K.

Légal Alfred. De la négligence et de l'imprudence comme source de responsabilité civile délictuelle. Paris Jouvé 1922. Stran 220.

Pod tímto názvem čteme pojednání o komplexu otázek, který se traduje u nás zpravidla pode jménem »imputace vzniklé škody« nebo pode jménem »podmínky povinnosti k náhradě škody«. Autor totiž zmiňuje se o fenomenech, které nenáleží přímo k jeho tematatu, zabývá se jimi zevrubněji a dospívá tím, jak pověděno, k rozboru celého onoho komplexu otázek, naznačených u nás hesly »bezprávnost jednání«, »kauzální souvislost« a »zavinění«. Autor pojednává o právu francouzském, ale hledí vydatně jednak k právu anglo-americkému, jednak k obč. zák. pro říši německou. Literatury jest užito hojně. Než bylo by bývalo s prospěchem, kdyby autor, jenž uvažuje o výsledcích, ke kterým dospěla nauka v říši německé, byl přihlédl k četnějším publikacím o těchto otázkách, jako na př. ke Kriesovu v spisu Ueber den Begriff der objektiven Möglichkeit 1888, k Manczovu Die Rechtsgrundsätze des Schadenersatzes. Hlavní spis Rümelinův Vewendung des Causalbegriffe je sice citován, ale zdá se, že se s ním autor neseznámil tak důkladně, jak toho zasluhuje. Ostatní pojednání téhož autora (Zufall im Recht, Gründe der Schadenszurechnung) citovány nejsou. Že česká literatura je cizíně nedostupna, sluší jistě litovati vždy, zde vnučuje se tato lítost způsobem zvláště důtklivým, hledíc ke vzornému pojednání Tilschovu (Pocta Randova str. 277 sl.). Spisu, jenž velmi dobře vykládá právní řády podrobené rozboru, má převážně ráz civilně-politický.

Velmi pružná ustanovení zákonníku Napoleonova (čl. 1382 sl.) jsou důvodem, že se autoru souvislost otázek výše naznačených objevuje ve světle poněkud odchylném, než v jakém se jeví nám, již vycházíme od ustanovení obč. zák., zejména ve versi novelové, již byl jakousi měrou vzorem obč. zák. pro říši německou.

Hlavní výsledky, ke kterým autor dospívá, jsou asi tyto: Aby nebalost byla zaviněna ve smyslu právním a tedy důvodem imputace škody, jest potřeba všeobecné podmínky objektivně dané zákonem a tím je povinnost dbalého (pečlivého) jednání, l'obligation de se conduire avec prudence et diligence à l'égard d'autrui. Jenže autor je nucen vy-

tknouti, že platí něco zvláštního o opomenutí a výkonu práv. Referent má sice za to, že rozlišení škodujících jednání na taková, která jsou bezprávná a taková, která bezprávná nejsou, ale přičít se dobrým mravům, a tu zase na taková, která jsou výkonem práva a taková, která výkonem práva nejsou, činí značné obtíže; není však s to, aby schválil odmítnutí, kterého se v posuzovaném spise dostává §§ 823, 826 něm. obč. zák. (resp. § 1295 obč. zák.) a domnívá se, že ony výjimky, které autor je nucen připustiti ze svého principu, ukazují jasně, že princip sám není dosti spolehlivý. O těchto věcech sr. Právník 56 str. 705 sl.

Pěkné jsou výklady o kritériu nedbalosti (str. 101 sl.), t. j. o hranicích mezi tím, co jest ještě nedbalostí a co nedbalostí již není (u nás se tu mluvívá o náhodě; c. c. čl. 1148 má cas fortuit). Dospívá tu podle francouzského práva k hranici objektivní (diligentia in abstracto). Poznámky hledící k římskému právu jsou arci nepřesné a výkladů Perniceových Labeo II. o těchto věcech byl by autor zřejmě užil s prospěchem. Pozornosti zasluhuje podrobný rozbor francouzské praxe, z něhož je zjevno, že znaky, se kterými se setkáváme v § 276 obč. zák. něm., zasluhují přednosti před příliš objektivní formulí § 1297 obč. zák.

Pochybnosti mám o správnosti výkladů, které se týkají kausálního nexu, o němž se pojednává pod heslem le principe de la réparation intégrale. Tam bychom arci nenašli zevrubného rozboru otázek podobných oněm, se kterými se setkáváme v §§ 1324, 1331, 1332 obč. zák., ač autor i těchto otázek se zřejmě dotýká (str. 190 sl.). Věc je ta: Autor odmítaje učení o adekvátní souvislosti příčinné jako podmínce povinnosti k náhradě škody a vytýkáje, že se tu směšuje pojem kausálního nexu s pojmem zavinění (str. 189, 194) rozlišuje, jak je běžno jinde i u nás (srv. R a n d a, Schadenersatzpflicht 1913, str. 55 sl., k tomu T i l s c h na u. m.), mezi přímými a vzdálenějšími následky škodlivého jednání. Tvrdí pak, že způsobenými jest pokládati následky přímé i nepřímé a klade požadavek integrální náhrady, již se odčítají všechny tyto následky. S tím souvisí také to, že zkoumá působnost nedbalosti poškozeného na existenci a rozsah náhradního nároku, kdež se však objevuje nejen aspekt korrespondující s § 1304 obč. zák., nýbrž i aspekt známý pode jménem »přerušení kausálního nexu volním jednáním jiné osoby« (str. 209). Mám za to, že výše naznačené práce literární autorem neužité, byly by bývaly způsobilé, aspoň poněkud otrástiti vírou, že cesta, po které kráčí, je jediné schůdná.

Práci přečte každý se značným užítkem.

K.